

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

GLOBALIZATION AND INTEGRATION PROCESSES

УДК 314.1:351:331.5

DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2022-1-2-4-13>

БІЛЬ Мар'яна Михайлівна

доктор економічних наук, старший науковий співробітник,

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»,

м. Львів, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4979-4019>

bmm1983@gmail.com

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МОЛОДІ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА НОВА КОНЦЕПЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Досліджено досвід реалізації державної молодіжної політики України в контексті вирішення міграційних проблем. Систематизовано механізми регулювання міграційної мобільності молоді та визначено ті, що застосовуються в Україні. Запропоновано нове концептуальне бачення регулювання міграційної мобільності молоді України з урахуванням викликів війни й нестабільності та з перспективним досягненням цілей розвитку і капіталізації людського потенціалу.

***Ключові слова:** міграційна мобільність молоді, молодіжна політика, механізми регулювання, людський потенціал, капіталізація, людський розвиток.*

Постановка проблеми. Новий етап російсько-української війни поставив проблему зовнішньої еміграції молоді на щабель загрози національній безпеці. Адже з 2014 року темпи освітньої еміграції молоді України стрімко зростали. Сформувалась «мода» на здобуття освіти за кордоном і подальше можливе залишення там [1]. Батьки готові фінансувати вартісне навчання дітей за кордоном для надання їм кращих умов для влаштування життя.

Масштабна війна у 2022 році, окрім економічних причин, поставила чинник безпеки на провідну позицію в стимулюванні еміграції молоді за кордон. Значна частина молоді вже перебуває поза межами України в статусі біженця чи шукача притулку. Оскільки молодь є найбільш мобільною категорією населення, вона легше адаптується до нових середовищ. Більшість європейських держав проводить ефективну політику інтеграції громадян України, пропонуючи спеціальні умови вивчення мови, подальшого здобуття освіти, працевлаштування, охорони здоров'я та вирішення інших життєвих задач. Ризик, що переважна частина молоді залишиться за кордоном навіть після завершення війни, є високим.

Окрім того, що Україна вже втратила значну частину населення внаслідок вимушеної еміграції, зростають міграційні настрої молоді, яка поки знаходиться в Україні у віковому діапазоні абітурієнта. Спостереження автора вказують, що при можливості все більше молоді обирає навчання за кордоном, адже Україна перебуває в умовах невизначеності, а державна політика поки не набула належної ефективності щодо підтримки молоді.

Усе викладене апелює до гострої необхідності розуміння на найвищому владному рівні проблеми безповоротних демографічних втрат населення. Окрім першочергових завдань військово-оборонного характеру, питання збереження молоді або хоча б розробки системних заходів щодо подальшого її повернення має входити до числа пріоритетів національної безпеки.

У цьому контексті важливим науковим завданням є визначення, якими можуть бути механізми державного регулювання процесів міграційної мобільності молоді та які з них мають бути активізовані в умовах війни і повоєнного відродження України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати статті вдалося отримати завдяки глибокому аналізу практики реалізації молодіжної політики в Україні у взаємозв'язку з

міграційним регулюванням. Враховано положення українського законодавства – Державної цільової соціальної програми «Молодь України» (чинної і попередньої [8, 9] та її концепції [5], Стратегії людського розвитку України [11], Державного бюджету України (визначення переліку статей фінансування заходів щодо молоді) [7].

Проблематика регулювання міграційної мобільності молоді серед вітчизняних науковців розкрита недостатньо. Окремі напрацювання, що враховано в даній статті, здійснені Е. Лібановою [1] та О. Махонюком [2], в частині обґрунтувань пріоритетів розвитку людського потенціалу враховані висновки І. Левчук [3], щодо розуміння самодостатності молоді – В. Коваль [4], інституційних удосконалень у реалізації державної політики, зокрема молодіжної, – О. Роціної [6].

Проблематика регулювання міграційної мобільності молоді є дійсно актуальною для України. Виклики війни зумовлюють необхідність системного узагальнення здійснених наукових напрацювань, нормативних положень, експертних висновків для обґрунтування нової концепції регулювання міграції молоді на шляху до Перемоги.

Метою статті є обґрунтування нових концептуальних положень регулювання міграційної мобільності молоді України на основі здобутого досвіду реалізації державної молодіжної політики, з врахуванням викликів нестабільності та ризиків безповоротних міграційних втрат молоді в інтегрованому європейському просторі.

Викладення основного матеріалу дослідження. На загальному тлі міграційної проблематики для України специфіка регулювання міграції молоді потребує окремої уваги. У концептуально-стратегічному плануванні варто визначати пріоритети регулювання не лише самих міграційних переміщень молоді, а й потенціалу та наслідків міграції, що дозволяє охопити категорія *міграційної мобільності молоді*.

Міграційна мобільність молоді як актуальний об'єкт державної політики України потребує обґрунтування концептуальних засад її регулювання з вирішенням пріоритетів національної стратегії та регіональної тактики.

При обґрунтуванні нової концепції державного регулювання міграційної мобільності молоді України слід враховувати:

- досвід реалізації молодіжної політики загалом та заходів підтримки молоді в різних сферах – соціальній (у першу чергу міграційній, а також демографічній, соціального захисту, освітній), економічній (фінансовій, зайнятості, науково-інноваційній, інфраструктурній), гуманітарній (культурній, спортивно-оздоровчій, патріотично-виховній);
- проблеми розвитку людського потенціалу молоді;
- актуальні й перспективні виклики розвитку людського потенціалу молоді.

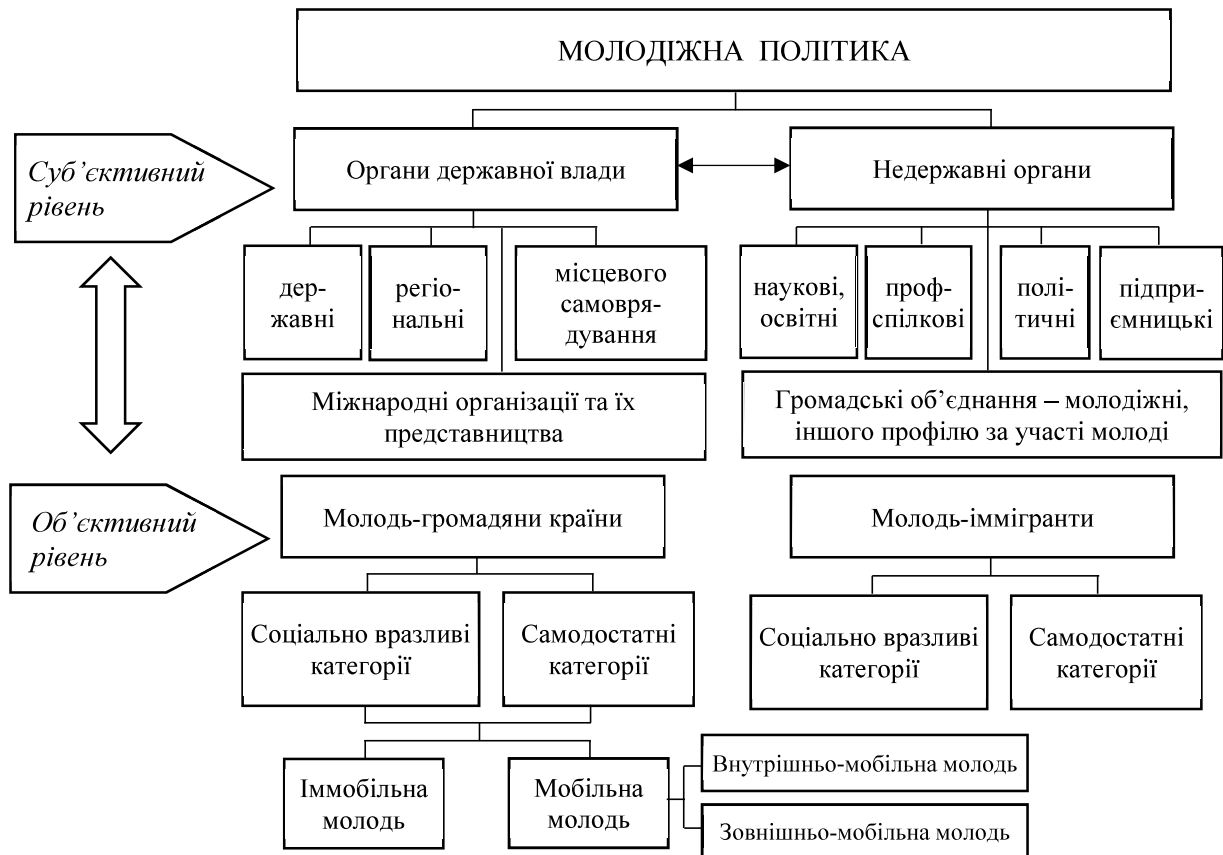
Молодіжну політику за своєю суттю можна визначити як діяльність владних інститутів, яка спрямована на створення сприятливого середовища розвитку людського потенціалу молоді, її всебічної інтеграції та залучення до процесів громадянського суспільства, а також здійснення додаткової підтримки соціально вразливих категорій молоді (рис. 1).

Із дефініції випливає, що молодіжна політика сучасного мобільного суспільства має орієнтуватись на створення сприятливого середовища розвитку людського потенціалу. *Розвиток людського потенціалу молоді* передбачає трансформацію формування, нагромадження і використання його складових (фізіологічної, психологічної, освітньо-кваліфікаційної, інтелектуальної, соціальної, культурної) в підвищення конкурентоспроможності на ринку праці й різних сферах життєдіяльності, що відображається в здобутих активах і результатах. Активи включають [2, с. 343]:

- активи складових людського потенціалу – здоров'я (збереження у тривалості та якості), освіти (професіоналізм, креативність), інтелекту (неперервний розвиток), соціуму (контакти, кооперація, ефективна поведінка), культури (акультурація), психології (стійкість, гнучкість, моральність);

- поведінкові активи – здатність претендувати на кращі умови праці, посаду, розмір заробітної плати, здатність інвестувати в особистий людський потенціал та потенціал своїх дітей.

Результати капіталізації людського потенціалу доцільно розподіляти для людини (дохід, власність, умови праці, спосіб життя, схильність до розвитку) та для суспільства й держави (добробут, якість життя, продуктивність праці, розвиток споживчого ринку, інтелектуалізація людського потенціалу, інновацізація економіки).

Рис. 1 – Суб'єктно-об'єктний вимір реалізації молодіжної політики мобільного суспільства

Основним та найбільш видимим результатом розвитку людського потенціалу для людини можна означити гідний дохід та умови праці, що є наслідком її здатності змінювати особистий простір у середовищі можливостей, а для держави – високі економічні й соціальні стандарти відповідно до конвертації інвестицій у людський капітал [3, с. 54-55].

У молодіжній політиці важливо розрізнити заходи впливу на молодь, яка є *соціально вразливою*, тобто потребує додаткової підтримки в силу складних життєвих обставин (стану здоров'я, відсутності батьків, походження з територій зі складними екологічними чи безпековими умовами тощо) та *самодостатньою*, для якої є важливим сприятливе середовище формування, нагромадження, використання і розвитку особистісного потенціалу та його капіталізації. Самодостатність молоді акцентує на її здатності розвиватися на основі використання власних сил, які сформовані у відповідному середовищі [4, с. 67].

Суб'єктивний рівень реалізації молодіжної політики (див. рис. 1) формують владні інститути, а саме: органи державної і регіональної влади, органи місцевого самоврядування, недержавні організації – освітні, наукові, профспілкові, політичні, підприємницькі, громадські об'єднання молоді та інші профільні громадські структури.

Органи державної та регіональної влади в сфері молодіжної політики можуть бути профільними, суміжними і широкопрофільними. Профільне міністерство станом на 2022 рік – Міністерство молоді та спорту України. Суміжні міністерства та інші державні структури можна визначити, орієнтуючись на перелік виконавців Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки – Міністерство освіти та науки України, Міністерство

охорони здоров'я України, Міністерство культури та інформаційної політики України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство зовнішніх справ України, Міністерство економіки України, Міністерство у справах ветеранів України, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Міністерство цифрової трансформації України, Міністерство соціальної політики України (зокрема Національна соціальна сервісна служба України), Міністерство юстиції України (Координаційний центр з надання правової допомоги) [5].

Із 2014 року функціонує Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, з 2018 року – Національне агентство кваліфікацій та Освітній омбудсмен, які здійснюють важливу діяльність щодо якості освітньої підготовки молоді України. Вагому роль відіграють профільні комітети Верховної Ради України, комісії при уряді, профільні та підвідомчі суміжним органам департаменти і відділи обласних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Важливим бюджетним інститутом є Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву, який функціонує ще з 1992 року.

Виклики війни 2022 року зумовлюють необхідність перегляду системи центральних органів державної влади з погляду ефективності їх діяльності. У представленому проєкті «перезапуску» України запропоновано суттєво змінити акценти в сфері молодіжної політики – Міністерство молоді та спорту України реорганізувати, відділивши спортивну сферу. Натомість питання регулювання молодіжної сфери буде розділене за напрямками освіти (Міністерство модернізації освіти та науки), культури (Міністерство з питань культури, української спадщини і громадянської просвіти), що на перспективу можуть бути поєднані в єдине Міністерство розвитку людського капіталу. Щодо зайнятості й демовітворення функціонал заплановано покласти на Міністерство добробуту, у справах демографії, сім'ї, дітей, соціального розвитку, а також Міністерство зайнятості, розвитку продуктивних сил, трудової мобільності і праці, що на перспективу можуть бути об'єднані в Міністерство добробуту та розвитку продуктивних сил [6].

У принципі запропонована інституційна реформація є прийнятною за умови, якщо міністерства дійсно ефективізують свою діяльність, адже питання молоді є повсюдними. У кожній сфері ефективна політика буде позначатися на молоді – її підтримці, наданні якісних послуг, стимулюванні її проживання на Батьківщині. Акцент на розвиток людського капіталу та забезпечення добробуту є прогресивною ідеєю. Питання – у переході від політичної корупції до технократичного врядування, орієнтованого на інтереси суспільства й держави.

Ефективність регулювання у сфері молодіжної політики напряму впливає на міграційну мобільність молоді. Тому *міграційна і молодіжна політики в Україні мають реалізуватись у синергії*. Навіть до лютого 2022 року такі процеси виявлялися слабо. Нові виклики і загрози ще більше загострили проблему міграційних втрат молоді, що актуалізує участь держави у регулюванні міграційної мобільності молоді.

Табл. 1 узагальнює основні *механізми регулювання міграційної мобільності молоді*, окремі з яких мають досвід застосування в Україні, однак, на жаль, часто він набував формальних ознак.

Досвід реалізації державної молодіжної політики в Україні у прив'язці до регулювання міграції підтверджує обмеженість реальних заходів держави у вирішенні міграційної проблеми. Разом з тим, певний управлінський досвід набутий, який слід поглиблювати й коригувати практики державного регулювання з врахуванням викликів війни.

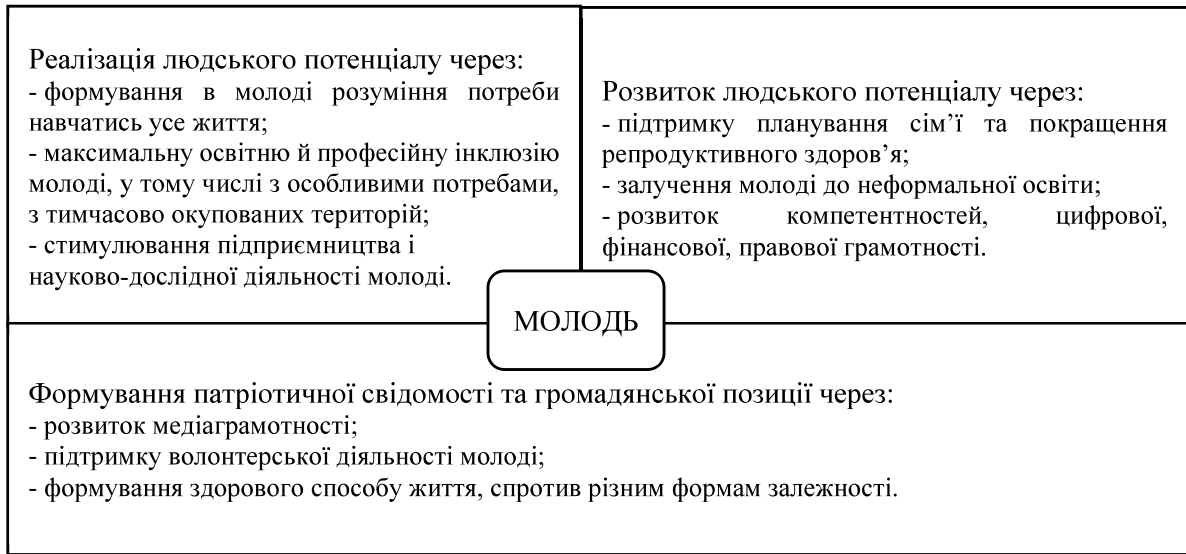
Додаткового аналізу потребує чинна Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021-2025 роки. Російське вторгнення в Україну 2022 року звужить фінансові можливості її реалізації, проте регламентовані результати реалізації даного програмного нормативу розкриває ідейність державної молодіжної політики у середньостроковому періоді. На відміну від попередньої програми на 2016-2020 роки, де мета підтримки молоді, окрім створення умов для реалізації і розвитку, скеровувала до формування патріотичної свідомості та громадянської позиції, чинна програма акцентує на потенціалі молоді та її інтеграції у суспільство. Визначені очікувані результати програми, з одного боку, укріплюють соціетальні й економічні зв'язки з Батьківщиною.

Таблиця 1 – Механізми регулювання міграційної мобільності молоді України

Група механізмів	Механізми	Основні інструменти реалізації механізмів (<i>курсивом виділено, які використовуються в Україні</i>)
Нормативно-правові	Закони, постанови, концепції, стратегії, накази та ін. органів влади, органів місцевого самоврядування	<i>Законодавство в сферах молодіжної політики загалом та основних сферах життя молоді – демовідтворення, освіти, зайнятості, проживання, охорони здоров'я, безпеки та ін.</i>
Програмно-цільові	Державні і регіональні програми Програми територіального розвитку	Програми для молоді: <i>комплексні; демографічного розвитку; (ре)міграційні; освітні; охорони здоров'я; житлового будівництва; соціальні (захисту і підтримки молоді як вразливого населення); зайнятості; науково-технічні; розвитку соціальної інфраструктури (молодіжних просторів, спорту, культури); безпеки (середовища і людини); національно-патріотичного виховання; фінансування діяльності молодіжних організацій</i>
Бюджетні	Фінансування з державного і місцевих бюджетів на цілі молодіжної політики, у тому числі через спеціальні фонди Субвенції з Державного бюджету місцевим на цілі молодіжної політики	<i>Фінансування видатків Держфонду сприяння молодіжному житловому будівництву, на компенсацію банківських кредитів молоді на будівництво, реконструкцію, придбання житла, науково-технічну діяльність у сфері розвитку молоді, фізичну підготовку учнівської та студентської молоді, оздоровлення та відпочинок молоді, підтримку молодіжних та дитячих громадських організацій, гранти молодим діячам мистецтва, субвенції на освітню, спортивну інфраструктуру; реінтеграцію молоді з тимчасово окупованих територій (згідно статей Державного бюджету України) [7]</i>
Організаційно-економічні	Гарантії, стимули Внутрішні і міжнародні гранти, конкурси, програми, премії Державні замовлення	<i>Гарантії першого робочого місця (впродовж 2-х років від завершення навчання чи строкової військової служби) Особливі умови встановлення розміру виплат по безробіттю Стимули демографічного відтворення Державне замовлення на підготовку фахівців і робітничих кадрів Програми освітньої (академічної) мобільності (для Порядку реалізації права на академічну мобільність) Заходи стимулювання рееміграції та інтеграції міграційного капіталу молоді (бізнес, самозайнятість, фінансові активи) Фандрейзингові платформи Міжнародні програми для молоді</i>
Інституційні	Молодіжні громадські організації Молодіжні консультативно-дорадчі інститути при органах державної влади та місцевого самоврядування	<i>Молодіжні центри при громадах Молодіжні ради громад (міські) Молодіжний уряд (громад, країни) Всеукраїнський молодіжний центр</i>
Кадрові	Посади для молоді у різних органах (влади, приватних і громадських структур)	Квоти молоді в органи влади, керівні структури та ін. <i>Вікові обмеження на виборні посади (президент – 35 років, народний депутат – 21 рік, депутат чи голова регіональних органів, органів місцевого самоврядування – 18 років) Молодіжні посади голів територіальних громад (молодіжний мер м. Тернопіль)</i>
Інформаційно-аналітичні	Статистичний облік та аналіз населення за статевовіковою структурою Моніторинг молоді	<i>Демографічні реєстри Міграційна статистика (перетину кордону, зміни реєстрації місця перебування, отримання документів, що засвідчують право на перебування за кордоном та ін.) Обстеження з питань міграції (трудової) з окремим виділенням вікових груп молоді Обстеження з питань молоді (потреби, мобільність)</i>
Промоційні	Інформаційно-роз'яснювальна робота	<i>Промоція здорового та безпечного способу життя Залучення молоді до громадської діяльності, волонтерства Надання можливостей громадянської освіти для зайнятих у молодіжних і дитячих громадських організаціях, Виховання молодіжного лідерства Виховання цінностей сім'ї, материнства і дитинства</i>

Джерело: сформовано автором

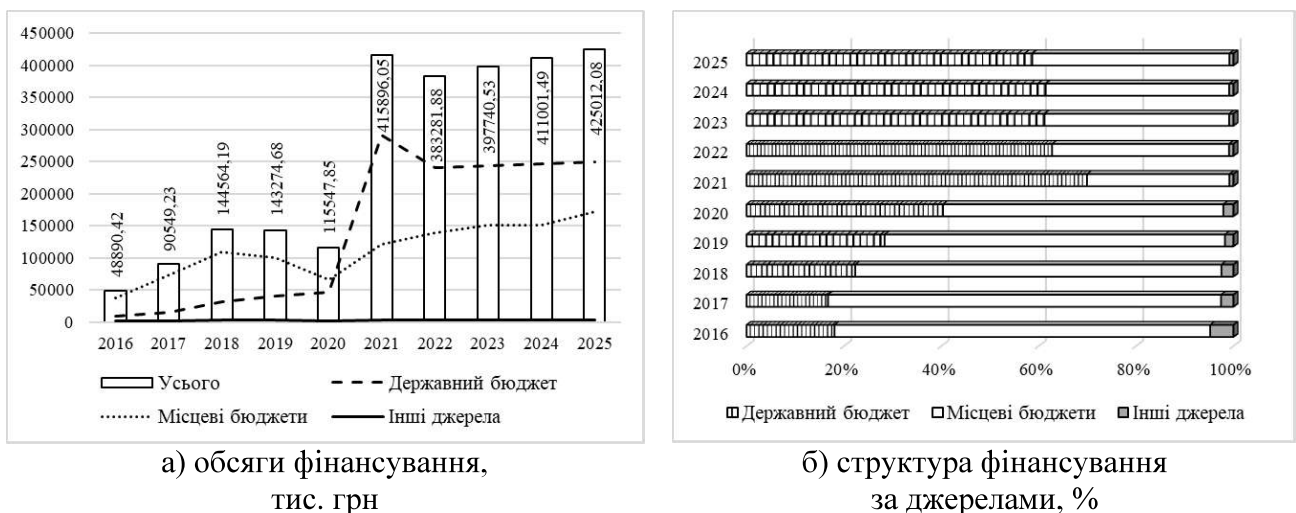
З іншого боку, можливості розвитку молоді часто спонукають до реалізації високого міграційного потенціалу за зовнішнім вектором. Загалом акцент на інтеграцію молоді в суспільне життя є позитивним у контексті стимулювання розвитку людського потенціалу (рис. 2).

Рис. 2 – Результативна орієнтація програмно-цільового інструментарію у сфері молодіжної політики України (авторська інтерпретація)

Джерело: [8]

Аналіз обсягів фінансування в межах реалізації програмно-цільового інструментарію молодіжної політики вказує на спроби держави з 2021 року значно збільшити фінансову підтримку через механізми державного бюджету (рис. 3). Разом із тим, простежується тенденція щодо збільшення ролі місцевих бюджетів, що є органічним в умовах подальшої реформи децентралізації. А збільшення фінансування з державного бюджету є, радше, переосмисленням ролі молоді для розвитку держави та необхідності її більшої підтримки на тлі загрозливих тенденцій депопуляції населення і зростаючої еміграції.

Рис. 3 – Програмно-цільове фінансування у сфері молодіжної політики: довоєнна практика (2016-2021 роки) і планування (до 2025 року)

Джерело: [8; 9]

Розуміючи досвід реалізації молодіжної політики України, у тому числі в слабкій прив'язці до міграційних проблем, поточні виклики російсько-української війни змушують до розуміння нової концепції регулювання міграційної мобільності молоді.

Концепція регулювання міграційної мобільності молоді має формуватись у контексті реалізації *національної стратегії людського розвитку*. Це зумовлено комплексністю заходів із забезпечення людського розвитку, які спрямовані на досягнення його цілей та синергують політику в сферах демографічного відтворення, охорони здоров'я, освіти, зайнятості, доходів, соціального захисту, екології, культури, розвитку громадянського суспільства та забезпечення гендерної рівності [10, с. 28].

У 2021 році в Україні прийнято відповідну стратегію, яка регламентує завдання досягнення стратегічних цілей щодо: 1) медико-демографічного покращення; 2) розвитку суспільства з рівними можливостями навчання та переходом до наукоємного економічного зростання; 3) всебічного, духовного, патріотичного розвитку; 4) високого рівня життя, зайнятості, соціальної захищеності; 5) гендерної рівності [11]. Окремі заходи стратегії виокремлено конкретно щодо молоді, хоча проблематика її підтримки є більш актуалізованою. Зокрема, серед заходів визначено стимулювання наукової діяльності, підготовку до подружнього життя, патріотичне виховання молоді. У цілому стратегія має загально-демографічний характер. З огляду на проблемність використання людського потенціалу молоді та зростання її міграційної мобільності у рамках стратегічних пріоритетів людського розвитку необхідним є розроблення окремого концептуального нормативу.

Нова *Концепція регулювання міграційної мобільності молоді України* має бути основоположним нормативом реалізації державної міграційної політики в частині вирішення міграційного питання, яке є дуже гострим, тим паче в умовах нестабільності. Оскільки концепція-норматив за своєю суттю передбачає ідейне узагальнення принципів, підходів, методів, інструментів, цілей регулювання визначеної сфери, пропонується концепція регулювання міграційної мобільності поєднує пріоритети за різними напрямками життєдіяльності молоді. Враховуючи правотворчий досвід та низьку правову дисципліну реалізації концептуальних, стратегічних і програмно-цілевих нормативів в Україні, концепція має звужувати перелік пріоритетів до найбільш затребуваних. Попри те, проблематика регулювання міграційної мобільності все одно залишається надзвичайно широкою, що вимагає поєднання різних сфер життєдіяльності молоді.

Нова *Концепція регулювання міграційної мобільності молоді України* має визначати пріоритетні заходи за блоками:

1) регулювання міграційних особливостей молоді – потенціалу міграції, наслідків міграції для молоді та держави (регіону) походження. Основними напрямками цього блоку повинні бути моніторинг міграційної мобільності в контексті розвитку і капіталізації людського потенціалу, можливості соціальної захищеності (стаж, гарантії, квоти), стимулювання рееміграції молоді (яка здобула освіту за кордоном, з досвідом праці), підтримка соцієтальних зв'язків з інститутами діаспори (для підвищення ймовірності повернення та збереження української культури для різних поколінь мігрантів), забезпечення циркулюючої міграції молоді;

2) регулювання основних сфер життєдіяльності молоді – демографічного відтворення і сім'ї, якісної освіти, зайнятості, соціального захисту, розвитку бізнес-середовища, розвитку молодіжного середовища, охорони здоров'я й активного способу життя, громадської активності. Для кожної з цих сфер мають бути визначені чіткі пріоритети з реальними до втілення заходами.

Висновки. Ситуація в Україні станом на початок 2022 року є дуже невизначеною. Незважаючи на складність передбачення термінів завершення російсько-української війни (чи окремого її етапу) та її наслідків вже сьогодні важливо усвідомлювати ризики безповоротних втрат молоді як найбільш мобільної категорії населення України. Значна частина молоді, яка вже перебуває за кордоном, ймовірно інтегрується у приймаючі суспільства та не захоче повертатись. Інша частина молоді, яка поки перебуває в Україні та обирає місце подальшого навчання, все частіше орієнтується на закордонні заклади освіти.

Щоб протистояти ризикам безповоротної втрати молоді вже сьогодні має розроблятися комплекс заходів державної підтримки у сфері реалізації молодіжної політики. Попри всю складність (безпекову, політичну, економічну, фінансову) важливо визначити ті заходи, які

держава може реалізовувати для залучення молоді в суспільні процеси та збереження соціетальних зв'язків з молоддю, яка виїхала за кордон.

Аналіз молодіжної політики України до 2022 року показав на її слабкий зв'язок з міграційною проблематикою. Для виправлення ситуації важливо розуміти, якими можуть бути механізми регулювання міграційної мобільності молоді, тобто як держава і суспільство можуть впливати на потенціал міграції та самі міграційні переміщення з вираженими наслідками на особистісному й територіальному (державному, регіональному) рівнях.

Подальша реалізації механізмів регулювання міграційної мобільності молоді має ґрунтуватись на ідейності нової концепції в цій сфері. Така концепція має розроблятися у руслі стратегії людського розвитку України та поєднувати заходи щодо регулювання потенціалу і наслідків міграції молоді, а також основних сфер її життєдіяльності.

Обґрунтування нової концепції регулювання міграційної мобільності молоді має охоплювати перспективні цілі. Однак уже сьогодні, в умовах війни, на рівні держави необхідно реалізувати такі оперативні кроки: розробка спеціальних заходів підтримки молоді – учасників бойових дій, яка втратила члена сім'ї внаслідок бойових дій чи інших актів військової агресії, яка постраждала від бойових дій; розробка спеціальних заходів підтримки молоді, яка активно займається волонтерською та іншою громадською діяльністю; обґрунтування категорій молоді, яка звільняється від мобілізації (статус навчання, сфери працевлаштування). Стратегічними кроками повинні бути: передбачення в стратегіях регіонального розвитку (в умовах воєнної економіки чи повоєнного відновлення) пріоритетів підтримки молоді та регулювання її міграційної мобільності; розробка регіональних соціальних програм молоді з акцентом на їх економічну і громадську активність.

Молодь є стратегічною соціально-демографічною групою населення України. Її збереження, максимальне включення в суспільні процеси є запорукою Перемоги, відродження та подальшого розвитку України на засадах інноваційності, пріоритету знань та добробуту людини.

Список використаних джерел

1. Лібанова Е. В українців сформувалася мода на життя і навчання за кордоном : Укрінформ (16.09.2021). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3317019-v-ukrainciv-sformuvalasa-moda-na-zitta-i-navcanna-za-kordonom-libanova.html> (дата звернення: 7.06.2022)
2. Біль М., Махонюк О. Капіталізація людського потенціалу молоді з міграційним досвідом як об'єкт соціологічного дослідження. *Молодий вчений*. 2021. № 11(99). С. 340-347. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-75>
3. Левчук І. О. Людський потенціал у контексті сучасних дослідницьких підходів. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 51-56. DOI: <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2020.20.9>
4. Коваль В. Фінансова самодостатність територіальних громад: теоретичний дискурс. *Світ фінансів*. 2021. № 4(69). С. 63-76. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2021.04.063>
5. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1669-р від 23.12.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.06.2022)
6. Роціна О. План «перезапуску України» може включати скорочення міністерств – джерела : Українська правда (30.06.2022). URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/30/7355511/> (дата звернення: 4.07.2022)
7. Про Державний бюджет України на 2022 рік : Закон України № 1928-IX від 2.12.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (дата звернення: 4.07.2022)
8. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України № 579 від 02.06.2021 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621> (дата звернення: 8.06.2022)
9. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016-2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів

України № 148 від 18.02.2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 8.06.2022)

10. Біль М. М. Політика людського розвитку та її реалізація в умовах високомобільного суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 14(1). С. 27-31.

11. Стратегія людського розвитку : Указ Президента України № 225/2021 від 02.06. 2021 року. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/00/93/9f02e8ff2f2f2ba9764a317dfe21f6b3_1622646374.doc (дата звернення: 10.06.2022)

References

1. Libanova, E. (2021). Ukrainians have developed a fashion for living and studying abroad. Ukrinform. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3317019-v-ukrainciv-sformuvalasamoda-na-zitta-i-navcanna-za-kordonom-libanova.html> (in Ukr.).

2. Bil, M., & Makhoniuk, O. (2021). Capitalization of the human potential of youth with migration experience as an object of sociological research. *Young Scientist*, 11(99), 340-347. (in Ukr.).

3. Levchuk, I. O. (2020). Human potential in the context of modern research approaches. *Public management and administration in Ukraine*, 20, 51-56. (in Ukr.).

4. Koval, V. (2021). Financial self-sufficiency of territorial communities: theoretical discourse. *World of finance*, 4(69), 63-76. (in Ukr.).

5. On the approval of the Concept of the State Targeted Social Program «Youth of Ukraine» for 2021-2025. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1669-p 23.12.2020. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-2020-%D1%80#Text> (in Ukr.).

6. Roshchina, O. (2022). The plan to «restart Ukraine» may include the reduction of ministries – sources. Ukrainian Truth. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/30/7355511/> (in Ukr.).

7. On the State Budget of Ukraine for 2022. Law of Ukraine № 1928-IX 2.12.2021. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (in Ukr.).

8. On the approval of the State Targeted Social Program «Youth of Ukraine» for 2021-2025 and amendments to some acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 579 2.06.2021. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyicilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621> (in Ukr.).

9. On the approval of the State targeted social program «Youth of Ukraine» for 2016-2020 and amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 148 18.02.2016. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF#Text> (in Ukr.).

10. Bil, M. M. (2017). Policy of human development and its implementation in the conditions of highly mobile society. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy*, 14(1), 27-31.

11. Strategy of human development. Decree of the President of Ukraine № 225/2021 2.06. 2021. Retrieved from https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/00/93/9f02e8ff2f2f2ba9764a317dfe21f6b3_1622646374.doc (in Ukr.).

BIL Mariana

Dr. Sc. (Economics), Senior Researcher,
State institution «Institute of regional research
named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine»,
Lviv, Ukraine

STATE REGULATION OF MIGRATION MOBILITY OF UKRAINIAN YOUTH: EXPERIENCE AND NEW CONCEPT IN WAR CONDITIONS

Introduction. *The problem of the high migration mobility of Ukrainian youth in war conditions has acquired threatening characteristics in connection with the high risk of human potential irreversible loss. Although the situation in Ukraine remains uncertain, today at the state level, priorities should be identified*

regarding the youth, in particular, their maximum involvement in social processes and the preservation of social ties with that part of them that are already abroad.

Purpose. The purpose of the article is to substantiate the new conceptual provisions for the regulation of the migration mobility of the Ukrainian youth based on the experience gained in the implementation of the state youth policy, taking into account the challenges of instability and the risks of irreversible migration losses of youth in the integrated European space.

Results. The experience of implementing the state youth policy of Ukraine in the context of solving migration problems was studied. The mechanisms for regulating the youth migration mobility were systematized and those used in Ukraine was identified. A new conceptual vision of the regulation of the migration mobility of Ukrainian youth was proposed, taking into account the challenges of war and instability and with the prospective achievement of the goals of development and capitalization of human potential.

Originality. The content of the state youth policy with an emphasis on creating conditions for the development and capitalization of human potential was formulated, the subject-object dimension of the implementation of such a policy for a mobile society was defined.

The new concept of regulation of the migration mobility of Ukrainian youth was justified, which takes into account the experience gained in the implementation of the state youth policy and includes priority measures in the areas of regulation of the potential and consequences of migration, as well as the main spheres of youth life. There are demographic reproduction, quality education, employment, social protection, development of the business and youth environment, health care, public activity.

Conclusion. Regulating the migration mobility of Ukrainian youth should be one of the priorities of national security in wartime. Already today, it is important to implement several operational solutions to support young people, in particular, participants in hostilities, who lost a family member as a result of hostilities or other acts of military aggression, who suffered from hostilities. It is urgent to develop special measures to support young people who are actively engaged in volunteering and other public activities, to justify the categories of young people who are exempted from mobilization (study status, areas of employment). In the future, it is important to emphasize the regionalization of the state youth policy and the regulation of the migration mobility of youth with the continuation of decentralization as the most effective reform in Ukraine.

Keywords: migration mobility of youth, youth policy, regulatory mechanisms, human potential, capitalization, human development.

Публікацію підготовлено в межах виконання гранту НАН України дослідницькими лабораторіями/групами молодих учених НАН України «Міграційна мобільність молоді Карпатського регіону України: проблеми збереження та розвитку людського потенціалу» (№ д.р. 0121U110514)

Одержано редакцією: 14.04.2022
Прийнято до публікації: 20.06.2022